

# МИ ПОКИДАЛИ РІДНИЙ КИЇВ

Ми покидали рідний Київ...

Боліло тіло, мліло серце.

Чому, матусю, плачеш гірко,

Чому пекучі кидаєш слова?

- На кого ви нас, дітки, залишили?...

Фашисти прийдуть, як ми будем жить?

Ми відповісти вже не мали сили,

А серце, серце зранене болить...

## Спогади Кураса Павла Лукича, старожила с. Петропавлівська Борщагівка (вул. Чкалова), 1937 р.н.

- 22 червня, коли бомбили Київ, - чули вибухи. Запамятав, що ховалися у погребі. З боку Білогородки по Шляху (вул. Леніна), бігли дівчата-підлітки і кричали: «Німці! Німці!». А ми, дітлашня, в цей час гралися на подвір'ї школи - кинулися по хатах, але перебігти шлях побоялися, бо на пагорбі з'явилися танки.

Ворожа техніка - танки, машини,



мотоцикли, сунула з гори десь приблизно з 10 години ранку до вечора, викликаючи жах і відчай.

Ми стояли німі від страху і як заворожені дивились на небачені чужі військові машини, на чужинців у сіромишиній формі. Чужі обличчя. Вуха різала чужа мова, чужі пісні...

З другого боку шляху наші рідні потерпали за нас, щоб ми, раптом, не кинулися до батьків, щоб не дай боже, по нас, фашисти не відкрили стрільбу...

Коли стемніло, ми побачили страшну заграву на сході - палав наш любий Київ... палало місто Кия, Щека й Хорива, місто Володимира і Ярославла... Палало наше з тобою, земляче, місто.

На другий день німці з'явилися у Петропавлівці. Ходили по селу і роздивлялися, як у себе вдома, по хатах.

В сільраді зробили комендатуру. Так почалися довгі роки окупації...

## ВИПРОБУВАННЯ НА СТІЙКІСТЬ

Не одне дівоче серденько тьохнуло, коли по Петропавлівці йшов в матросській формі і безкозирці колишній матрос Чорноморського флоту Сашко - син дядька Кирила з Солом'янки.

Високий, стрункий, чорнявий, з виразними темними очима.

- Така вже роботяща дитина, спокійний, ввічливий! Оце вже комусь зять буде! - цокотіли кумасі біля лавки.

А він взяв і привіз наречену аж з Білогородки, де вдивився собі дівча у родичів на весіллі.

- Ох! - Охнуло все Петропавлівське жіноцтво. - Це йому не знайшлося дівки у своєму селі?

І стало ревно придивлятися до молодої дружини матроса. Ох і не люблять у Петропавлівці «зайд»!

Молодичка ж виявилася спокійною, розсудливою, до роботи беручою, до свекрів - почитивою. Подружжя жило в любові та злагоді. Коли старшенькій Мані виповнилося три рочки, народилася Галинка. На сімейній раді було вирішено перегордити хату на дві половини, щоб була окрема кімната. Заодно і перекрити стріху бляхою, бо оселя, як всі тоді хати на Україні, була під соломою.

Вирішили людей не наймати, а впоратись самотужки. Дядько Кирило мав золоті руки, та й у Сашка руки були на місці - працював на авіаційному заводі столярем.

Робота кипіла. Залишилось перекрити півхати. Червень стояв дуже спекотний, тому вставляли вдосвіта, бо по холодку краще працювалось.

Сашко сидів на гребені хати, як на коні, і скидав батькові солом'яні кулики. Раптом з боку Києва - один вибух, потім - другий, а тоді - іще й ще!

«22 юнія, ровно в 4 часа, Киев бомбили, нам сообщили, что началась война!» - вже потім ці слова нам нагадала пісня.

На другий день батька і сина мобілізували... Так і залишилася хата на довгі роки крита наполовину соломою, а половина бляхою...

Та що хата!

Матрос Чорноморського флоту Кодебський Олександр Кирилович - мабуть загинув у першому ж бою, бо замість листа прийшла перша в Петропавлівці похоронка...

Свекруха з горя як злягла, так вже і не піднялась. Вдова, плач, тужіння, млій, крики, стогони, - а діточок погодуй! Худобу, птицю - попорай. Та й

город чекає рук. Була повна хата людей, а вона - одна! В чужому селі, з малятами.

- Сашко, Сашуньо! Робив ти цю хату і не знав, що більше ніколи не переступиш рідний поріг! Сашко! Сашуньо!.. Один Бог та мокра подушка знає, як живеться вдовам...

В окупацію до неї поселилися троє німецьких офіцерів. Зайняли окрему кімнату.

Жінка довгі роки окупації мусила жити під одним дахом з убивцями батька її дітей! Та ще й повинна була їм прати, готувати, виливати після них помий. Чи не занадто випробувать?

Дівчатка, як тільки залає песик, кидалися на піч. Та окупанти жили роками, дітки росли і почали звикати



Гуртківці : Чижевська Олександра, Фастівець Аліна, Журай Дар'я, Мнищенко Катерина.

до чужинців.

Двоє з трьох німців виявилися спокійними, навіть інтелігентними, ніколи не підвищували голос ні на вдову, ні на дівчаток, гралися з дітьми, жартували з ними, пригощали нехитрими ласощами і взагалі, знаючи трагедію родини, ніби почували себе винними. А от третій був справжнісіньким фашистом. Діти старалися не потрапляти йому на очі.

Німці виходили з дому вранці, а поверталися увечері. До їхнього приходу господиня повинна була нагріти великий чавун води на печі, ставила ночви на лаву. Німці роздягалися до пояса, милися, перевдягалися і сідали вечеряти.

Маня бігала між ними, хтось із них хлопнув на дівча водичкою. Дитина сміялася, загралася і забула, кому сама готує воду. Пробігаючи біля

ночов, вмочила у воду пальчик...

Раптом дике «швайн» ревом прокотилося по хаті. Фашист миттю вихопив із кобури пістолет і почав... почав цілитись у п'ятирічну дитину. Мати зойкнула і миттю закрила собою малечу, а з кімнати, почувши рев фашиста, вискочили його співмешканці і стали відбирати в нього зброю. Ледве вгамували його і заштовхали у кімнату.

Мати висадила перелякану Маню, яка навіть не плакала, на піч до плачучої Галинки, сама ж ніяк не могла прийти до тями. Руки трусилися, ноги підкошувалися, сльози котилися з очей.

- Він міг убити моє дитя! За що, за те, що вона вмочила у воду пальчик?

В палаючій голові молоточком сту-

## Маковий цвіт

Милують око в житі маки

Багряннями червоними.

Можливо там, після атаки,

Лежать загиблі воїни.

Серця в житах цвітуть красиво

Між колосками жовтими,

Їм на граніті пишуть «Слава»,

Для мами вістки - жодної.

Прийшла одна, як в горлі кістка,

Розбірливо написана:

«Ваш син пропав! Пропав без вістки»...

І мати стала... сивою.

Житель села  
Петропавлівська Борщагівська  
Надія Серьогіна

## Є Вітчизна... то я не сирота



Я покою собі не даю,  
Серце з горя - у лютім огні.  
Ввечір ляжу, уранці встаю -  
Все чогось не стаєє мені.

Я здоровий. Є пильність в очах.  
Руки є... Тільки все це дарма:  
Усього, вам скажу, вистача,  
Тільки волі у мене нема.

Що хотів би - не можу робить,  
Отже, рук я не маю. І ніг.  
Як же можу без волі я жить -  
Таж невільно зійти за поріг?

Втратив рідних у вільнім краю,  
Сиротою не був тоді я.  
Тут же втратив Вітчизну свою,  
Це вже більше, ніж мати моя!

Де ж та воля? Де світлі літа?  
Без Вітчизни - я тут сирота.  
Коли б тато і мама були,  
То уздріти б мене не змогли.  
Був би теж я тоді сирота,  
Як бездомна собака ота...

Золотая ж ти воле моя!  
Перелітна пташко моя!  
Чом, як чув вилітання твоє,  
Не спинилося серце моє?

Коли я на свободі ходив,  
Чи як слід тебе, воле, цинив?  
Ні, лиш тут, де закривсь мені світ  
Щастя волі відчув я як слід!

Хай порадує душу судьба,  
Хай я скину закови раба,  
Все життя, мій народе, тобі  
Я за волю віддам в боротьбі.  
Микола ШПАЧЕНКО,  
житель с. Чайки